

Dejavniki tveganja za nastanek poklicnega raka v Evropi – ugotovitve raziskave med zdravstvenimi in socialnimi delavci o njihovi izpostavljenosti dejavnikom tveganja

Povzetek

Avtorji: Muhammad Waseem Khan (Barcelona Institute for Global Health (ISGlobal)), Miquel Vallbona-Vistós (ISGlobal), Michelle C Turner (ISGlobal, Universitat Pompeu Fabra (UPF), CIBER Epidemiología y Salud Pública (CIBERESP)).

Vodji projekta: Nadia Vilahur in Lorenzo Munar, Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA)

Zahvala: Marine Cavet, Xabier Irastorza, Elke Schneider (EU-OSHA), prof. Lin Fritschi in Troy Sadkowsky, Data Scientists Pty Ltd – OccIDEAS (www.occideas.org).

Naročnik tega povzetka je Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA). Njegovo vsebino, vključno z vsemi izraženimi mnenji in/ali ugotovitvami, so prispevali samo avtorji in ne odraža nujno stališč agencije EU-OSHA.

Prevod opravil Prevajalski center (CdT, Luksemburg), na podlagi izvirnega angleškega besedila.

Niti Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu niti osebe, ki delujejo v njenem imenu, niso odgovorne za morebitno uporabo informacij iz te publikacije.

© Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, 2026

Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

Za dovoljenje za uporabo ali reprodukcijo fotografij ali drugega gradiva, za katere agencija EU-OSHA nima avtorskih pravic, je treba zaprositi neposredno imetnike avtorskih pravic.

Okrajšave

EU	Evropska unija
EU-OSHA	Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu
HeSCare	zdravstveno in socialno varstvo
OcclDEAS	sistem za ocenjevanje poklicne izpostavljenosti iz podatkovne zbirke
UV	ultravijoličen
WES	raziskava o izpostavljenosti delavcev dejavnikom tveganja za nastanek raka v Evropi

Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA) je izvedla [raziskavo o izpostavljenosti delavcev dejavnikom tveganja za nastanek raka v Evropi](#), s katero se ugotavlja izpostavljenost dejavnikom tveganja za nastanek raka med evropskimi delavci, tudi med delavci v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva, ki je eden največjih zaposlitvenih sektorjev v EU. Namen raziskave je izboljšati znanje o trenutni razširjenosti in okoliščinah izpostavljenosti delavcev znanim dejavnikom tveganja za nastanek raka ter o vzpostavljenih preventivnih strategijah na splošno in po posameznih sektorjih delovanja.

Navedena raziskava je vključevala 24 402 telefonska razgovora z delavci, starejšimi od 15 let, iz šestih držav članic EU. Od teh jih je bilo 3 041 povezanih s sektorjem zdravstvenega in socialnega varstva. V raziskavi se za oceno izpostavljenosti uporablja sistem za ocenjevanje poklicne izpostavljenosti iz podatkovne zbirke (www.occideas.org), pri čemer je bila verjetna izpostavljenost izbranim dejavnikom tveganja za nastanek raka v zadnjem delovnem tednu samodejno ocenjena na podlagi odgovorov na podrobni vprašalnik. Raziskava je bila končana leta 2023 in obravnava 24 znanih dejavnikov tveganja za nastanek raka v skoraj vseh sektorjih poklicev ter je reprezentativna za delovno silo v Nemčiji, na Irskem, v Španiji, Franciji, na Madžarskem in Finskem.

Med anketiranci v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva jih je večina delala v podsektorju zdravstvenega varstva ($n = 2\,478$), 329 na področju institucionalne oskrbe in 234 na področju socialnega dela. Skoraj dve tretjini delavcev v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva (65,3 %) so bile ženske. Večina anketirancev v sektorju je bila rojena v državi poročevalki (87,1 %), njihova zaposlitev pa je temeljila na pogodbi za nedoločen čas (72,9 %).

Najpogostejša kategorija delovnih mest v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva, kot je opredeljena v navedeni raziskavi, je bila zdravstveni delavec (91,3 %). Delovni nalogi, o katerih so pogosto poročali v tem sektorju in ki lahko privedeta do izpostavljenosti dejavnikom tveganja za nastanek raka, sta bili sterilizacija opreme, zlasti medicinske (18,8 %), in vožnja ali vzdrževanje vozil kot del njihovega dela (18,2 %). Med obravnavanimi dejavniki tveganja za nastanek raka so bile najpogostejše izpostavljenosti ionizirajočemu sevanju (7,4 %), izpušnim plinom iz dizelskih motorjev (6,2 %), sončnemu ultravijoličnemu sevanju (6,1 %), formaldehidu (5,2 %) in benzenu (4,8 %). Najpogostejša dejavnika tveganja za nastanek raka z verjetno izpostavljenostjo na visoki ravni sta bila etilenoksid (55,2 % delavcev, izpostavljenih visokim ravnam tega) in formaldehid (43,7 % delavcev, izpostavljenih visokim ravnam tega).

Po ocenah je bilo 29,5 % delavcev v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva v zadnjem delovnem tednu izpostavljenih vsaj enemu izmed 24 dejavnikov tveganja za nastanek raka, obravnavanih v raziskavi, 7,8 % pa dvema ali več tovrstnim dejavnikom tveganja. Moški so bili v zadnjem delovnem tednu pogostejše izpostavljeni vsaj enemu dejavniku tveganja za nastanek raka (34,3 %) kot ženske (24,3 %), poleg tega so bili pogostejše izpostavljeni dvema ali več tovrstnim dejavnikom tveganja (10,2 %) kot ženske (5,8 %). Podobno kot pri splošnih ugotovitvah navedene raziskave (EU-OSHA, 2023a) so bile najpogostejše sorodne izpostavljenosti, proučene v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva, emisije izpušnih plinov iz dizelskih motorjev in sončno ultravijolično sevanje.

Najpogostejši primer izpostavljenosti ionizirajočemu sevanju v tem sektorju je bilo delo z napravami, ki so uporabljale rentgenske žarke izključno za diagnostične namene, ali v njihovi bližini. Delavci so za varstvo pred sevanjem pri nalogah, povezanih z izpostavljenostjo ionizirajočemu sevanju, pogosto poročali o uporabi zaščitnih ščitov in oblačil. Pri emisijah izpušnih plinov iz dizelskih motorjev je bil najpogostejši primer izpostavljenosti vožnja, vzdrževanje ali potovanje v vozilih na dizelski pogon. Izpostavljenost sončnemu ultravijoličnemu sevanju se je pojavljala pri delu na prostem podnevi (v vozilu z odprtimi okni vsaj eno uro na dan ali na prostem) ali pri delu z odbojnimi površinami ali v njihovi bližini. Kot so najpogostejše navedli, so zaščitni ukrepi pri izpostavljenosti sončnemu ultravijoličnemu sevanju vključevali nošenje oblačil, ki so prekrivala večino telesa, in uporabo sončnih očal, kape ali druge zaščite za glavo, to se je lahko razlikovalo glede na letni čas, ko so bili razgovori opravljeni (od septembra 2022 do februarja 2023).

Rezultati raziskave o izpostavljenosti delavcev v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva zagotavljajo dragocene in najnovejše informacije po sektorjih o izpostavljenosti delavcev znanim dejavnikom tveganja za nastanek poklicnega raka ter o uporabi preventivnih/zaščitnih ukrepov na delovnem mestu. Te ugotovitve so podlaga za ciljno usmerjeno preprečevanje, kot je sprejetje ukrepov, ki so specifični za posamezne naloge, prispevajo k ozaveščanju in podpirajo pobude politike EU.

V raziskavi so poleg prednosti tudi nekatere omejitve, ki so povezane s sprejetim pristopom, med drugim dejstvo, da so ocene izpostavljenosti temeljile na lastnih poročilih o nalogah, ne na objektivnih opazovanjih ali meritvah na delovnem mestu, zaradi česar so lahko informacije pristranske. Poleg tega nista bila evidentirana pogostost in trajanje nalog, pri katerih je bila ugotovljena izpostavljenost, saj so bile zajete le informacije iz zadnjega delovnega tedna. Podrobnejše informacije o pogostosti in trajanju nalog, pri katerih je bila ugotovljena izpostavljenost, ki bi se proučile v raziskavi o izpostavljenosti delavcev, bi bile koristne za natančnejšo opredelitev izpostavljenosti za te dejavnike tveganja za nastanek raka. Nazadnje, ustrezna uporaba zaščitnih ukrepov, kot so dihalna oprema ali pravilno vzdrževanje prezračevalnih sistemov, je pomemben element, ki pa ni posebej proučen v sklopu raziskave o izpostavljenosti delavcev.

Poleg tega bi se lahko v prihodnosti raziskava morebiti razširila še na druge države članice EU, tako da bi zajemala več znanih ali domnevnih dejavnikov tveganja za nastanek poklicnega raka in več delavcev. Večji vzorec in vključitev specifičnih rakotvornih snovi, ki vzbujajo zaskrbljenost pri delu v sektorju zdravstvenega in socialnega varstva, bi omogočila podrobnejšo in bolj informativno analizo na ravni podsektorja ter zagotovila boljši vpogled v vprašanja, povezana s spolom.

Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA) prispeva k temu, da bi Evropa postala varnejše, bolj zdravo in produktivnejše delovno okolje. Raziskuje, razvija ter razširja zanesljive, uravnotežene in nepristranske informacije o varnosti in zdravju ter organizira vseevropske kampanje za ozaveščanje. Agencija, ki jo je Evropska unija ustanovila leta 1994 in ima sedež v španskem mestu Bilbao, združuje predstavnike Evropske komisije, vlad držav članic, združenj delodajalcev in delavcev ter vodilne strokovnjake iz držav članic EU in zunaj njenih meja.

information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu>